

Wie betaalt de erfenisrechten op een kunstcollectie na het overlijden van de verzamelaar?

Om te vermijden dat successierechten op een kunstcollectie omzeild of niet betaald worden, moet bij de opmaak van een kunstpolis de juiste persoon aangeduid worden als verzekeringsnemer. Het is niet aan Art Secure om aan successieplanning te doen, maar we kunnen u wel bijstaan in het bepalen van de identiteit van de verzekeringsnemer in uw kunstpolis.

In België zien we naast polissen op naam van een natuurlijke persoon, inclusief vermelding van echtgeno(o)t(e), vooral polissen op naam van de kinderen en de Burgerlijke Maatschap.

Polissen op naam van 'consoorten' waren vroeger populair, maar worden vandaag niet meer aanvaard omdat de identiteit van 'consoorten' niet kan achterhaald worden. Hierdoor kan de verzekeraar/verzekeringsmakelaar zijn meldingsplicht niet langer vervullen.

Verplichtingen bij overlijden van een persoon met wie een verzekeraar een kunstverzekering heeft afgesloten

Algemeen zijn de erfgenamen verplicht om aangifte te doen met inventaris van het vermogen en de schulden van de overledene (in het bijzonder de verzekeringscontracten m.b.t. de lichamelijke roerende goederen die deel uitmaken van de nalatenschap), met het oogmerk de successierechten te betalen.

Conform Artikel 103 - 1 van het Wetboek der Successierechten zijn de verzekeraars/verzekeringsmakelaars verplicht om, binnen de maand na de dag waarop zij kennis hebben genomen van het overlijden van een persoon met wie ze een verzekeringscontract m.b.t. de lichamelijke roerende goederen hebben afgesloten, de fiscus te informeren over het bestaan van het verzekeringscontract dat ze hebben afgesloten met de overledene met aanduiding van:

- identiteit verzekeraar;
- identiteit + datum overlijden van de verzekerde, alsook de datum van overlijden van zijn echtgenoot;
- datum, nummer en duur van de verzekeringscontracten.

Die verplichting rust op contracten die de verzekeraar/verzekeringsmakelaar afsloot met een 'rijksinwoner' in de betekenis van het Belgische fiscaal recht m.b.t. lichamelijke roerende goederen die gelegen zijn in België of in het buitenland waarbij de waarde van de verzekerde goederen > 17.500 EUR.

De respectievelijke aansprakelijkheden zijn:

- voor de verzekeraar: burgerrechtelijke en strafrechtelijke aansprakelijkheid;
- voor de verzekeringsmakelaar:
 - nagaan of de informatie over de identiteit van de verzekeringsnemer is meegedeeld en authentiek is;
 - de verzekeraar inlichten in geval van overlijden van de verzekeringsnemer;
 - de verzekeringsnemer informeren over de verplichtingen van de verzekeraar en verzekeringsmakelaar om de fiscus te informeren over het overlijden van de verzekeringsnemer
 - in geval van een constructie om betaling van successierechten te omzeilen wijzen op het illegaal karakter en hem leiden naar een wettige en fiscaal geldige formule.

Het bepalen van de identiteit van de verzekeringsnemer is dus voor de verzekeraar/verzekeringsmakelaar van groot belang om aan hun verplichtingen te voldoen bij overlijden van de verzekeringsnemer.

Vandaar ook dat kunstpolissen op naam van 'consoorten' niet meer mogen omdat die term te vaag is om te bepalen wie de verzekeringnemer is.

Wie is de verzekeringnemer?

a) *Echtgenoten*

Indien de verzekeringspolis wordt afgesloten op naam van de echtgenoot of echtgenote, dan zullen de verzekerde kunstvoorwerpen voor 100% in de nalatenschap vallen van de overleden verzekeringnemer, tenzij kan aangetoond worden dat de verzekerde kunstvoorwerpen voor een deel toebehoren aan een andere persoon, meestal de overgebleven echtgeno(o)t(e).

Om die bewijslast te vermijden, wordt de verzekeringspolis regelmatig op beider naam wordt opgemaakt als de kunstvoorwerpen eigendom zijn van beide echtgenoten (bv. bij een wettelijk huwelijksstelsel).

b) *Kinderen*

Indien de schenker overlijdt binnen de 3 jaar na de schenking en er werden geen schenkingsrechten betaald (3% in Vlaanderen - in rechte lijn), dan vallen de verzekerde werken alsnog in de nalatenschap van de schenker, ongeacht of de polis op naam van de kinderen staat (begunstigden van de schenking).

Indien de verzekerde werken daadwerkelijk geschonken werden aan de kinderen van de voormalige eigenaar van de verzekerde goederen, dan kan de polis op naam van de kinderen komen.

De verzekeraar/verzekeringmakelaar zal toezien dat de omschrijving voldoende waarborgen verleent om de identiteit van de verzekeringnemer te kennen.

Voorbeeld: een polis op naam van de kinderen van Jean Janssens in plaats van op naam van kinderen Janssens, wat als een 'te vage' omschrijving wordt aanzien.

Sommige verzekeraars hanteren bijvoegsels waarbij de identiteit van de verzekeringnemer verder wordt gespecificeerd a.d.h.v. extra parameters zoals:

- hoedanigheid van volle eigenaar, naakte eigenaar of schenker van de verzekerde voorwerpen;
- identiteit van de premiebetaler en de reden waarom deze eventueel niet samenvalt met de verzekeringnemer.

Wat indien de verzekerde werken niet werden geschonken aan de kinderen en de ouder(s) eigenaar van de kunstvoorwerpen blijven? In principe hoeft de verzekeringnemer niet noodzakelijk de eigenaar te zijn van de verzekerde goederen. Persoon X kan bijvoorbeeld perfect een brandpolis afsluiten voor een woning die eigendom is van persoon Y.

Indien kan aangetoond worden dat de verzekeraar/verzekeringmakelaar weet heeft of bijgedragen heeft tot een constructie om betaling van successierechten te omzeilen, dan kunnen zij hiervoor ter verantwoording worden geroepen. Om die reden zal de verzekeraar/verzekeringmakelaar peilen naar de schenking wanneer er gevraagd wordt om de polis af te sluiten op naam van de kinderen.

Wat als de kinderen minderjarig zijn? Indien de kinderen minderjarig zijn kunnen zij niet als verzekeringnemer in de polis worden vermeld, daar zij nog geen rechtsgeldige overeenkomsten kunnen afsluiten. Ze zouden zich kunnen laten vertegenwoordigen door een voogd, maar deze zal dan best de premie betalen en de schadevergoeding innen. Een constructie die wij tot op heden nog niet zijn tegengekomen.

Bij schenking verliest de schenker zijn (volle of naakte) eigendomsrechten en dus ook de controle over de geschonken kunstwerken.

c) *Burgerlijke maatschap*

In België is de Burgerlijke maatschap een populair alternatief: discreet, gemakkelijk in opstart en beheer én de schenker behoudt in grote mate de controle en het genot over de kunstwerken. Bij de inbreng van de kunstvoorwerpen in de vennootschap worden schenkingsrechten betaald (3% in Vlaanderen - in rechte lijn).

De Burgerlijke maatschap is een vennootschap, maar veel eenvoudiger dan bijvoorbeeld een BVBA. Er moeten wel statuten worden opgemaakt en in principe moet er ook een aandeelhoudersregister zijn, maar verder gelden er weinig formaliteiten. Zo hoeft u niet naar de notaris voor de oprichting, moet u de oprichtingsakte en de statutenwijzigingen niet publiceren in het Belgisch Staatsblad en moet u geen jaarrekening opmaken. Dit zorgt voor een grote anonimiteit.

Het principe van een Burgerlijke maatschap is simpel: u schenkt vooraf uw roerend vermogen aan uw kinderen via de notaris of een bankgift (al dan niet met voorbehoud van vruchtgebruik) met de verplichting om dat vermogen in te brengen in een maatschap waarvan u en uw partner ook aandeelhouder zijn. U wordt statutair benoemd tot zaakvoerder, waardoor u het vermogensbeheer van de maatschap zelf kunt blijven bepalen.

Aangezien u als aandeelhouder deelt in de winst van de maatschap, kunt u ook van de opbrengsten van uw vermogen blijven genieten. Uw partner kan tot uw opvolger als zaakvoerder benoemd worden, waardoor hij of zij na uw overlijden de zeggenschap krijgt. Omdat u uw vermogen aan uw kinderen heeft geschonken, hoeven zij er bij uw overlijden ook geen successierechten meer op te betalen.

Speel op veilig: om te vermijden dat u als statutair zaakvoerder afgezet kunt worden door uw kinderen, moet u in de statuten vermelden dat er over de zaakvoerder enkel met unanimiteit van stemmen beslist kan worden. Als u dan zelf één aandeel houdt, kunt u uw afzetting als zaakvoerder in principe altijd tegenhouden. Volgens sommigen is één aandeel echter niet genoeg. Aandeelhouders die minder dan 5% van de aandelen bezitten, kunnen dan immers 'uitgerookt' worden door de meerderheidsaandeelhouders.

Om helemaal op veilig te spelen, houdt u beter minstens 5% van de aandelen van de maatschap 'in volle eigendom'. Heeft u al een maatschap en bezit u geen 5% van de aandelen 'in volle eigendom'? Dan kunt u dit nog 'regulariseren' via een bijkomende inbreng van vermogen 'in volle eigendom'.

Hoe regelt u het best uw inkomen uit de maatschap? Zet in de statuten dat de zaakvoerder (u dus) jaarlijks op de algemene vergadering beslist over de uitkering van de winst en dat het voorstel tot uitkering enkel met unanimiteit van stemmen verworpen kan worden. U kunt daardoor aan uzelf zoveel winst uitkeren als u wilt. Let wel, u moet daarin redelijk blijven. Een zgn. leeuwenbeding (waardoor alle winst naar één aandeelhouder gaat) is namelijk verboden.

Wilt u méér inkomsten incasseren dan u in principe zou kunnen met uw aandeel in het vermogen van de vennootschap (bv. wanneer u uw vermogen grotendeels aan uw kinderen schenkt zonder voorbehoud van vruchtgebruik)? Koppel dan een last aan de voorafgaande schenking die uw kinderen verplicht om een stuk van hun opbrengsten aan u af te staan.

Om te voorkomen dat de opbrengsten vanuit de maatschap eerst aan de kinderen uitgekeerd moeten worden waarna u die moet terugvorderen van uw kinderen – met alle rompslomp en risico's van dien – kunt u in de statuten opnemen dat u de opbrengsten rechtstreeks aan uzelf uitkeert.

Vermijd nodeloze successierechten: de opbrengsten die niet worden uitgekeerd aan de aandeelhouders en de zaakvoerder wassen gewoon aan bij het vermogen van de maatschap zonder dat er hierop in principe nog successierechten verschuldigd zijn. Keert u zich echter de opbrengsten uit zonder ze nodig te hebben, dan vallen ze later alsnog in uw nalatenschap en betalen uw kinderen er successierechten op, terwijl het net uw bedoeling was om die te vermijden...

Andere mogelijkheden

Wij raden aan om u bij de keuze van één van onderstaande mogelijkheden te laten begeleiden door een juridisch adviseur.

a) Private stichting

Dit is een afzonderlijk vermogen dat door de oprichter van de stichting ter beschikking wordt gesteld van een bepaald doel zoals omschreven in de statuten. Het doel waarvoor een stichting in het leven wordt geroepen kan velerlei zijn, maar moet steeds een belangeloos karakter hebben.

Zo kan een private stichting bv. dienen voor het bijhouden van een kunstcollectie of een collectie antieke meubelen, voor het ondersteunen van een cultureel project... Een stichting kan evenwel ook gebruikt worden om een bepaald patrimonium te beheren, meestal de aandelen van een familiale vennootschap.

b) Trust

Een mechanisme waarbij een persoon (de settlor) bepaalde van zijn goederen onderwerpt aan de controle van een andere persoon (de trustee). Die wordt eigenaar maar moet de rechten over de betrokken goederen uitoefenen in het voordeel van een of meerdere begunstigen die hem kunnen dwingen (eventueel in rechte) zijn opdracht uit te voeren.

c) Het administratiekantoor (Nederlands recht)

Het administratiekantoor neemt in Nederland vaak de vorm aan van een stichting waarbij de juridische en de economische eigendom worden gesplitst door het eigendom van de goederen over te dragen aan het administratiekantoor. In ruil geeft dit kantoor certificaten uit die rechten aan toonder vertegenwoordigen op de inkomsten (lees: verkoopprijs) van de betrokken goederen.